

เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

ชุด ทักษะศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ: สาระทัศนศิลป์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เล่มที่

3

ทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม

ปาลกัสน์ ภูสากล

โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1

สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
ชุด “ทัศนศิลป์”
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยที่ 3 เรื่อง ทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม

โดย
นางปาลภัสสร ภู่อากุล
โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1
สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ชุด “ทัศนศิลป์สร้างสรรค์”
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เขียนได้จัดทำขึ้น
เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังเป็นคู่มือในการศึกษาด้วย
ตนเองของนักเรียน มีเนื้อหาความยากง่ายเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน
แบ่งออกเป็น 3 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 เรื่อง เรียนรู้หลักการฝึกพื้นฐานงานทัศนศิลป์

หน่วยที่ 2 เรื่อง ทัศนศิลป์สร้างสรรค์ไม่ปิดกั้นจินตนาการ

หน่วยที่ 3 เรื่อง ทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเล่มนี้
คงเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และกลุ่มผู้สนใจได้
ตามสมควร

ปาลภัสสร ภู์สากล

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำแนะนำเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ	ง
จุดประสงค์การเรียนรู้	จ
ผังมโนทัศน์เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ	1
ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	2
มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	4
บทที่ 3 เรื่อง งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิต	5
ชีวิตคืออะไร เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์อย่างไร	6
- ศิลปะยาว แต่ชีวิตสั้น	8
- ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างงานทัศนศิลป์กับชีวิต	10
- การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม	13
- ชีวิตในสังคมชนบท	15
- กิจกรรมที่ 1	18
การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม	22
- กิจกรรมที่ 2	25
งานทัศนศิลป์คำจูนเกือหนุนศาสนา	29
- งานจิตรกรรมไทยในพระพุทธศาสนา	29
ตัวอย่างผลงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา	38
- กิจกรรมที่ 3	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ทัศนศิลป์น้อมนำ วัฒนธรรมยั่งยืน	42
- ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย	42
- การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรม	43
- ประเภทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรม	44
- กิจกรรมที่ 4	47
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	49
เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	52
บรรณานุกรม	53

**คำแนะนำเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

ผู้จัดทำมีข้อเสนอแนะวิธีการใช้เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการดังนี้

1. ให้นักเรียนศึกษาผังมโนทัศน์องค์ประกอบของเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาแต่ละเล่ม
2. ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาในเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการตามลำดับ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ได้อย่างมีคุณค่า และสนุกสนาน
3. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตามความเข้าใจของนักเรียน
4. ดำเนินการสอนตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
5. ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหา ครูควรให้คำแนะนำ
6. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป และทำแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 10 ข้อ
7. ครูเฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน และบันทึกคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้เพื่อประเมินการพัฒนาและความก้าวหน้าหากมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ครูควรจัดสอนซ่อมเสริม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย และความสำคัญของจินตนาการในงานทัศนศิลป์ได้
(ความรู้)
2. อธิบายความหมาย และลักษณะของแสงเงาและน้ำหนักในงานทัศนศิลป์ได้
(ความรู้)
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ โดยใช้หลักการของแสงเงาและน้ำหนักได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
4. แสดงความรู้สึกชื่นชมในผลงานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่นได้
(คุณลักษณะ)

ผังโน้ตสน้เอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

ชุด “ทัศนศิลป์สร้างสรรค์”

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยที่ 1

เรื่อง เรียนรู้หลักการฝึกพื้นฐาน

งานทัศนศิลป์

(เวลาเรียน 6 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 3

เรื่อง ทัศนศิลป์

เพื่อชีวิตและสังคม

(เวลาเรียน 6 ชั่วโมง)

เอกสารประกอบการเรียนรู้

เชิงปฏิบัติการ

ชุด “ทัศนศิลป์สร้างสรรค์”

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(เวลาเรียน 18 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 2

เรื่อง ทัศนศิลป์สร้างสรรค์

ไม่ปิดกั้นจินตนาการ

(เวลาเรียน 6 ชั่วโมง)

ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เพื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้ของเอกสารประกอบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

มาตรฐาน การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	หน่วยที่ 1		หน่วยที่ 2		หน่วยที่ 3	
		บทที่		บทที่		บทที่	
		1	2	1	2	1	2
มฐ.ศ.1.1	1. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์		✓				
	2. อธิบายหลักการจัดขนาดสัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์	✓					
	3. สร้างงานทัศนศิลป์จากรูปแบบ 2 มิติ เป็น 3 มิติ โดยใช้หลักการของแสงเงาและน้ำหนัก			✓			
	4. สร้างสรรค์งานปั้นโดยใช้หลักการเพิ่มและลด				✓		
	5. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง	✓					
	6. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้ามหลักการจัดขนาดสัดส่วนและความสมดุล		✓				
	7. สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ					✓	

มาตรฐาน การ เรียนรู้	สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	หน่วยที่ 1		หน่วยที่ 2		หน่วยที่ 3	
		บทที่		บทที่		บทที่	
		1	2	1	2	1	2
มฐ.ศ.1.2	1. บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม					✓	
	2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น						✓
	3. ระบุ และบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล						✓

มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เรื่อง ทักษะคิดแก้ปัญหาเพื่อชีวิตและสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เรียนรู้หลักการ ฝึกพื้นฐานงานทักษะคิด

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิด ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทักษะคิดที่เห็นมรดกทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ตัวชี้วัด

1. บรรยายบทบาทงานทักษะคิดที่สะท้อนชีวิตและสังคม (ศ.1.2 ป.6/1)
2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ที่มีผลต่อ
งานทักษะคิดในท้องถิ่น (ศ.1.2 ป.6/2)
3. ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงาน
ทักษะคิดของบุคคล (ศ.1.2 ป.6/3)

บทที่ 3

เรื่อง งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิต

ตัวชี้วัด

บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม (ศ.1.2 ป.6/1)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความงามและลักษณะของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมได้ (ความรู้)
2. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
3. แสดงความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

ชีวิตคืออะไร เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์อย่างไร

ชีวิต หมายถึง สิ่งที่สามารถดำรงอยู่ และเจริญเติบโตได้ สิ่งที่เป็นธรรมชาติของชีวิต การเจริญงอกงาม คือ มีการเกิดหรือถือกำเนิด การมีชีวิตอยู่ การเจ็บป่วย หรือความเสื่อมสภาพ และความตาย หรือความสิ้นสุดของชีวิต ซึ่งไม่มีใครหนีความตายได้พ้น ดังนั้นความจริงของชีวิตก็คือ “การเกิด การดำรงอยู่ และการดับไป หรือการสูญสิ้นไป”

ภาพที่ 1 สิ่งที่มีชีวิตในโลกนี้ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ และเป็นศูนย์กลางของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย แต่เมื่อเกิดมาแล้วย่อมเจริญเติบโตไปจนถึงวัยชรา และถึงแก่กรรมในที่สุด

ที่มา : th.theasianparent.com

ภาพที่ 2 ภาพผู้สูงอายุที่ผ่านการดำเนินชีวิตมายาวนาน เป็นที่เคารพศรัทธาของบุตรหลาน
แต่ในที่สุดก็มาถึงวันสิ้นสุดของชีวิต

ที่มา : <http://inapcache.boston.com/universa>

ภาพที่ 3 มนุษย์และสัตว์ต่างก็เป็นสิ่งมีชีวิตเหมือนกัน และร่วมเป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน
จึงมีความรักความเมตตาต่อกัน และมีจิตใจที่ผูกพันกันตลอดไป

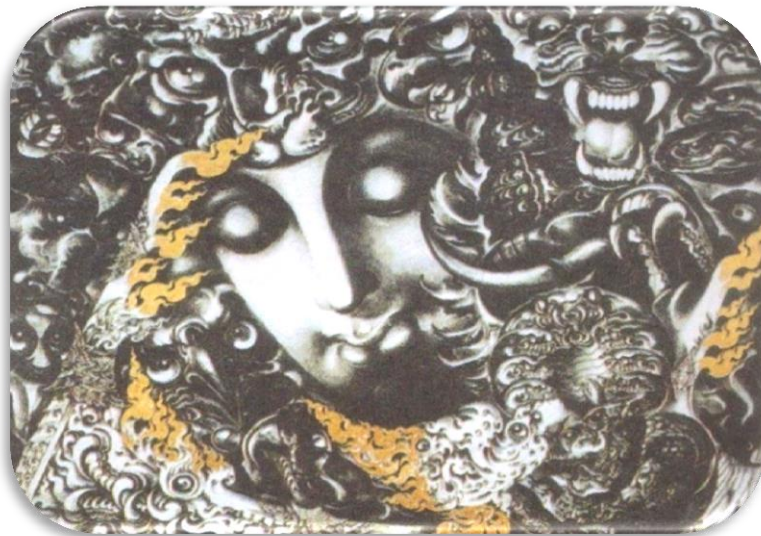
ที่มา : กองบรรณาธิการอนุสาร อสท. พฤษภาคม, 2555 ปีที่ 52 ฉบับที่ 10, น. 109

ชีวิตกับงานทัศนศิลป์ เมื่อเราทราบและเข้าใจตรงกันแล้วว่า ชีวิตมีการเกิด
การดำรงอยู่ และการสูญสิ้นไป ไม่มีชีวิตผู้ใดยืนยงอยู่ได้ตลอดไป

ส่วนงานทัศนศิลป์ หรือศิลปะที่มองเห็นที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ งาน
ทัศนศิลป์จัดได้ว่าเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นแล้ว หากมี
การดูแลรักษาเป็นอย่างดีย่อมดำรงอยู่ได้ยาวนาน โดยไม่มีวันดับสูญเหมือนชีวิตดัง
คำกล่าวที่ว่า “ศิลปะยาว แต่ชีวิตสั้น” หมายถึง ผู้ที่สร้างสรรค์งานศิลปะ แม้ได้ตายไปแล้ว
ตามอายุขัย แต่ผลงานศิลปะที่ตนสร้างยังคงอยู่ตลอดไป เว้นแต่จะมีผู้มาทำลาย เช่น
นำไปมาเผา รูปภาพให้เป็นเถ้าถ่าน เป็นต้น

“ศิลปะยาว แต่ชีวิตสั้น”

ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติปีพ.ศ.2544 เป็นศิลปินที่มีผลงานที่แปลก สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) มีลักษณะเฉพาะตัว มีความคิดและจินตนาการสูง ในปัจจุบันท่านได้ถึงแก่กรรมไปเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2557 แต่ผลงานจิตรกรรมอันมีค่าของท่านยังคงดำรงอยู่ตลอดไป

ภาพที่ 4 ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันและทองคำเปลว ของ ถวัลย์ ดัชนี
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
สาระทัศนศิลป์ ชั้น ม.1-3, 2546, น. 21

ประหยัด พงษ์ดำ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ภาพยนตร์) ศิลปินแห่งชาติปีพ.ศ.2541 เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงในงานศิลปะภาพพิมพ์ แม้ว่าท่านจะมีผลงานด้านจิตรกรรมด้วย แต่งานศิลปะภาพพิมพ์ของท่านมีความโดดเด่นมาก โดยเฉพาะภาพพิมพ์แกะไม้ แต่ในที่สุดเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2557 ท่านก็จากโลกนี้ไปอย่างไม่มีวันกลับ ทิ้งไว้แต่ผลงานอันล้ำค่าอยู่กับสังคมไทย

ภาพที่ 5 เป็นภาพพิมพ์แกะไม้รูปนกฮูกสองแม่ลูกที่ให้ความรู้สึกเร้นลับ
ที่มา : กองบรรณาธิการนิตยสาร FINE ART, ธันวาคม – มกราคม 2549 ปีที่ 2 ฉบับที่ 18, น. 31

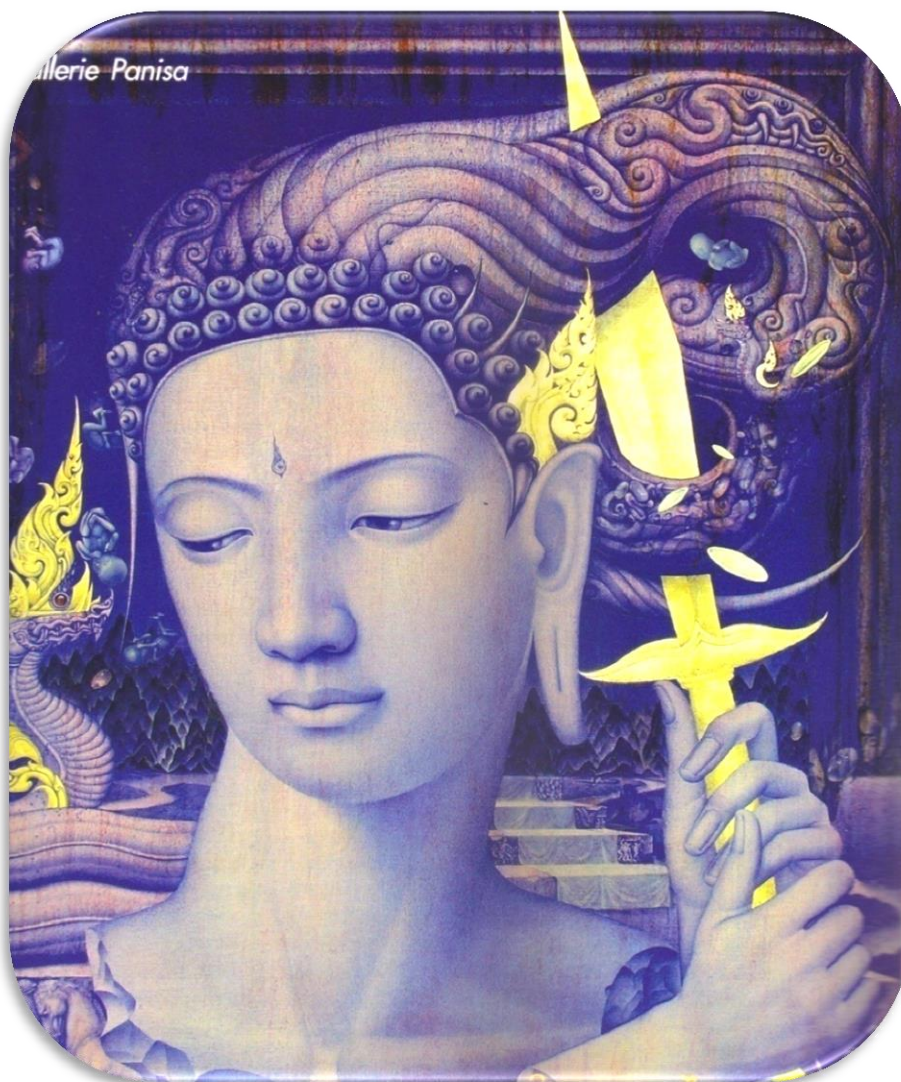
ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างงานทัศนศิลป์กับชีวิต

ในเมื่อมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต และสามารถสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ได้ ด้วยเหตุนี้ชีวิตกับงานทัศนศิลป์จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

ภาพที่ 6 การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เป็นงานอิสระของมนุษย์ทุกคนปรารถนามาตั้งแต่เยาว์วัย
ที่มา : กองบรรณาธิการนิตยสารบ้านและสวน, กรกฎาคม 2554 ปีที่ 35 ฉบับที่ 419, น. 48

งานทัศนศิลป์ที่มนุษย์สร้างสรรค์ ได้แก่ การวาดภาพ และระบายสี หรืองานจิตรกรรม การปั้น แกะสลัก หรืองานประติมากรรม หรือศิลปะ 3 มิติอื่นๆ เช่น ภาพพิมพ์ ภาพปะติด และการออกแบบก่อสร้างอาคาร สื่อผสม เป็นต้น สิ่งก่อสร้าง บ้านเรือน วัดวาอาราม หรืองานสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 7 ชื่อภาพ มหาวิเนษฐ์กรรม เป็นผลงานจิตรกรรม เทคนิคสีอะคริลิก และทองคำเปลว
ผลงานของ ธงชัย ศรีประเสริฐ
ที่มา : กองบรรณาธิการนิตยสาร FINE ART, ธันวาคม – มกราคม 2549 ปีที่ 2 ฉบับที่ 18, น. 116

ภาพที่ 8 ชื่อผลงาน “คิดคำนึง” งานประติมากรรมหล่อสำริด เป็นศิลปะสมัยใหม่
ผลงานของ ชำเรือง วิเชียรเขตต์ ศิลปินแห่งชาติ
ที่มา : กองบรรณาธิการนิตยสาร FINE ART, ธันวาคม – มกราคม ปีที่ 2 ฉบับที่ 182549, น. 102

ภาพที่ 9 อาคารสถาปัตยกรรมและงานประติมากรรมรูปช้างบนถนนราชดำเนินในยามค่ำคืน
ในโอกาสเฉลิมฉลอง 84 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2554
ที่มา : กองบรรณาธิการอนุสาร อสท, มกราคม 2555 ปีที่ 52 ฉบับที่ 6, น. 11

การสร้างสรรค้งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม

แนวคิดในการสร้างสรรค้งานทัศนศิลป์เพื่อชีวิตและสังคม

ชีวิตและสังคมไทยทั้งในเมืองและชนบทมีลักษณะการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน

ในสังคมเมืองหลวงตั้งอยู่ท่ามกลางศูนย์กลางของความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีบุคคลในครอบครัวมีเวลาในการพบปะสร้างความสัมพันธ์กันค่อนข้างน้อย เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องทำงานหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว มีเวลาเอาใจใส่ดูแลบุตรหลานไม่มาก ประกอบกับมีปัญหาโจรผู้ร้าย และสิ่งเสพติดที่แอบแฝงอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อผู้คนในสังคมเมืองอย่างใหญ่หลวง

ภาพที่ 10 “รู้จักบุหรีไว้ ป้องกันภัยวันข้างหน้า” เด็ก ๆ ควรเรียนรู้ปัญหาที่เกิดจากภัยอันตรายของบุหรี และสิ่งเสพติดต่าง ๆ ไว้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต

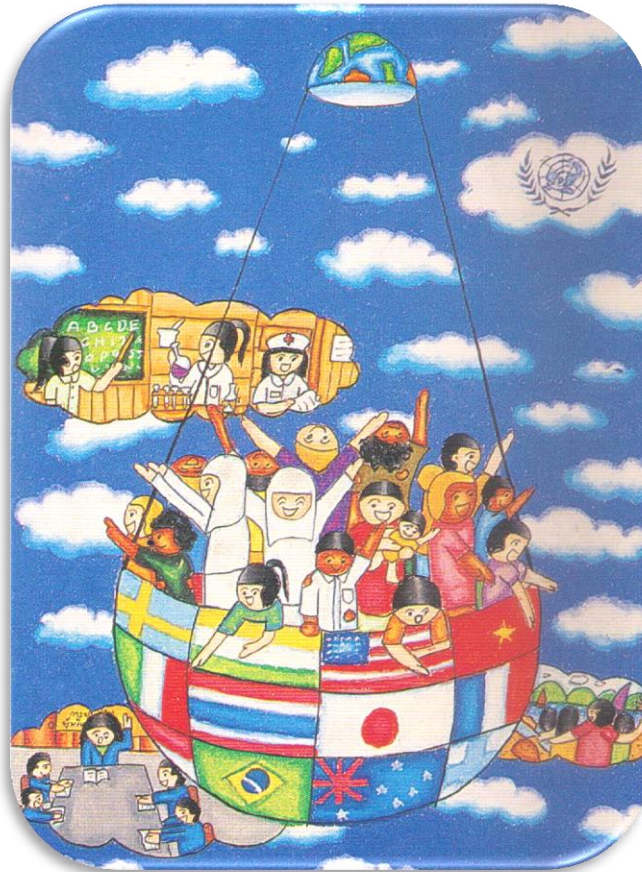
ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หลักสูตรโรงเรียนปลอดภัย,
กรุงเทพฯ เจริญดีมั่นคง 2550, น. 23

ดังนั้นเด็กและเยาวชนในสังคมเมืองจึงควรรู้เท่าทันปัญหา ควรเคารพและเชื่อฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ไม่คบเพื่อนที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ควรมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน รู้จักการเล่นกีฬา ออกกำลังกาย และทำงานอดิเรกโดยไม่เกิดโทษ

ภาพที่ 11 เด็ก ๆ ทุกคนแสดงความเชื่อมั่นและภูมิใจที่สามารถเอาชนะสิ่งเสพติดได้
ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพหลักสูตรโรงเรียนปลอดบุหรี่,
กรุงเทพ เจริญดีมั่นคง 2550, น. 238

งานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์เพื่อสะท้อนชีวิตในสังคมเมือง อาจปลูกฝังให้เด็ก และเยาวชนปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิต เพื่อความมั่นคง ปลอดภัย และมีอนาคตที่สดใส

ภาพที่ 12 อนาคตของเด็กบนโลกนี้ ผลงานของ ด.ช.เอกพจน์ แสงสุริฉาย
โรงเรียนชาญเวชศึกษา กรุงเทพฯ ได้รับรางวัลที่ 3 การประกวดภาพโปสเตอร์นานาชาติ
ที่มา : กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ คำมั่นสัญญาจากการประชุมนานาชาติ
ว่าด้วยเรื่องประชากรและการพัฒนาครบรอบ 10 ปี

ชีวิตในสังคมชนบท

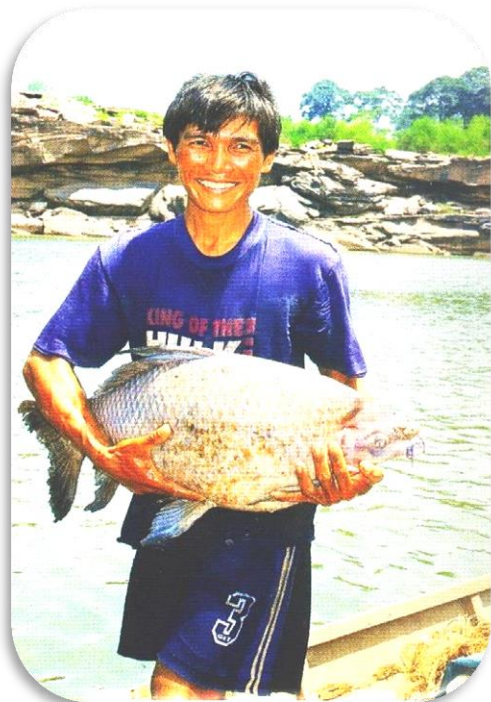
สังคมไทยในชนบทเป็นสังคมเกษตรกรรม คือ มีอาชีพเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง สภาพแวดล้อมในชนบทยังคงรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างเหนียวแน่น แม้ว่าป่าไม้บางแห่งได้ถูกนายทุนบุกรุกทำลายไปเป็นบางส่วน แต่ในภาพรวมคนไทยในชนบทยังคงรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างมั่นคง ชีวิตในชนบทเป็นชีวิตที่เรียบง่าย ๆ ท่ามกลางพื้นที่สีเขียวและอากาศที่บริสุทธิ์ และหากคนไทยทุกคน

ต่างน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลัก
 ชัยในการดำรงชีวิตให้พออยู่พอกิน รู้จักประหยัดคอดออมและมีความขยันขันแข็งในการ
 ทำมาหากินแล้วก็จะมีความเจริญและสันติสุขได้อย่างแท้จริง

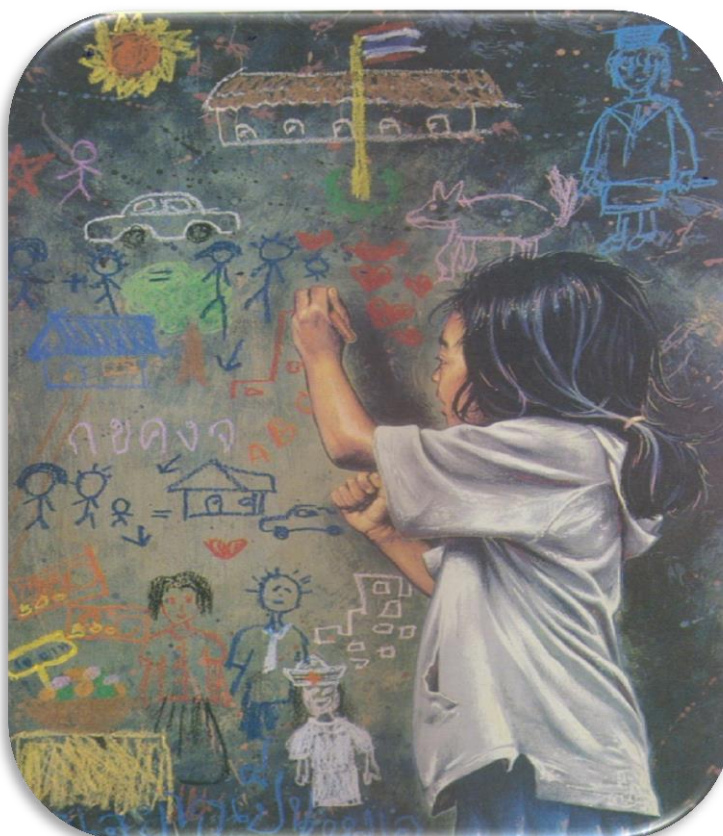

ภาพที่ 13 รอยยิ้มเปี่ยมสุขของเกษตรกร
 ที่ปลูกพืชผัก รวมตัวกันทำ
 การเกษตรปลอดสารพิษ และนำ
 ผลผลิตมาขายที่ “ตลาดสุขใจ”
 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
 ที่มา : กองบรรณาธิการอนุสาร อสท.,
 พฤศจิกายน 2555, น. 38

ภาพที่ 14 เป็นอีกหนึ่งรอยยิ้มของชาวประมง
 ที่ได้ผลผลิต ที่ถูกใจ ชื่นใหญ่
 ทำให้หายเหนื่อย และกลับบ้าน
 อย่างสุขใจ
 ที่มา : กองบรรณาธิการอนุสาร อสท.,
 มิถุนายน, 2553, น. 68

เด็กในชนบท แม้มีความเสียเปรียบเด็กในเมืองใหญ่ด้านชีวิตความเป็นอยู่เพราะ
มีฐานะที่ยากจน อยู่ห่างไกลความเจริญและแหล่งเรียนรู้ แต่ก็สามารถที่จะเป็นคนดี
ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน รักบ้าน รักโรงเรียน และรักชุมชนของเราจนสร้างความสำเร็จ
แก่ตนเองและประเทศชาติได้ ดังภาพวาดของศิลปิน

ภาพที่ 15 ชื่อภาพความยากจน ประชากรและการพัฒนางานจิตรกรรมของลาภ อำไพรัตน์
ได้รับรางวัลที่ 1 การประกวดภาพโปสเตอร์เด็กและเยาวชนนานาชาติ
ที่มา : สำนักงานกองทุนศิลปินฯ ความยากจน ประชากร และการพัฒนา,
นนทบุรี เอสพีเอสพรีนแอนด์บิลด์, 2545, น. 26

กิจกรรมที่ 1

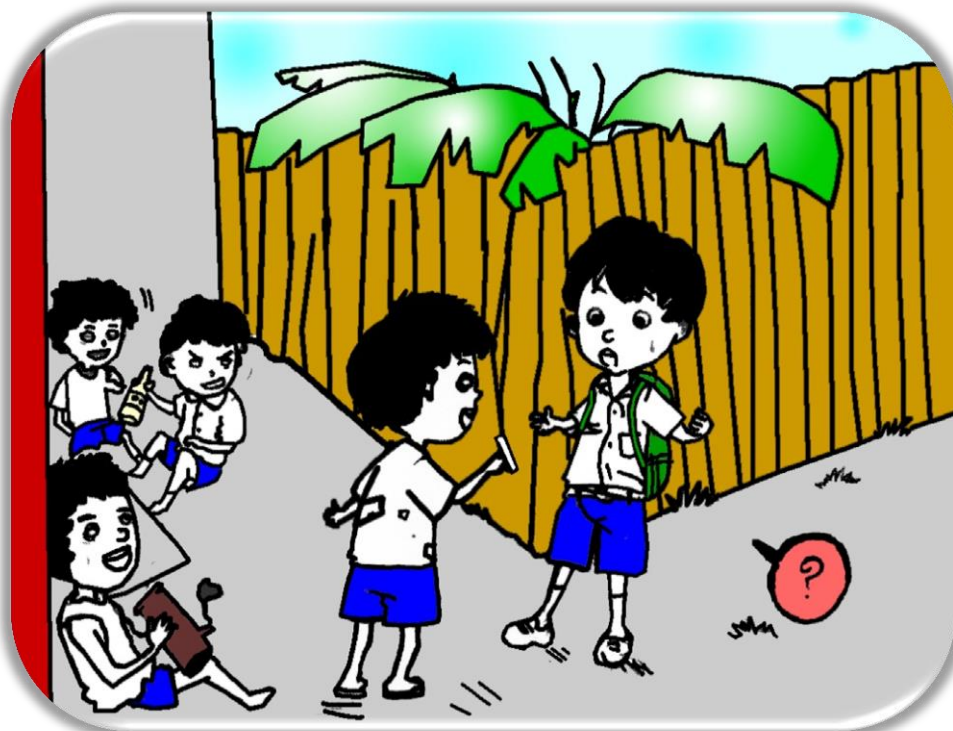
เรื่อง แก้ปัญหาชีวิต ลิขิตหนทางใหม่

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
2. แสดงความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

คำชี้แจง

ให้นักเรียนใช้ความคิดและจินตนาการวาดภาพทางสองแพรงของเด็กชายเอ โดยอ่านเรื่องราว และดูภาพประกอบ 2 ภาพ แล้ววาดภาพที่ 3 ที่แสดงความคิดในการแก้ปัญหาให้เด็กชายเอ พร้อมทั้งระบายสีดินสอ และเขียนคำบรรยายภาพ ตั้งชื่อภาพ และระบุความรู้สึกที่มีต่อผลงานได้ภาพ (10 คะแนน)

แก้ปัญหาชีวิต ลิขิตหนทางใหม่

ชื่อ – สกุล ชั้น เลขที่

คำบรรยายภาพ ชื่อภาพ

.....

.....

.....

.....

ความรู้สึกที่มีต่อผลงาน

.....

.....

.....

☐ 😊 พอใจมาก ☐ 😊 พอใจ ☐ 😊 ไม่พอใจ

เพราะ

.....

.....

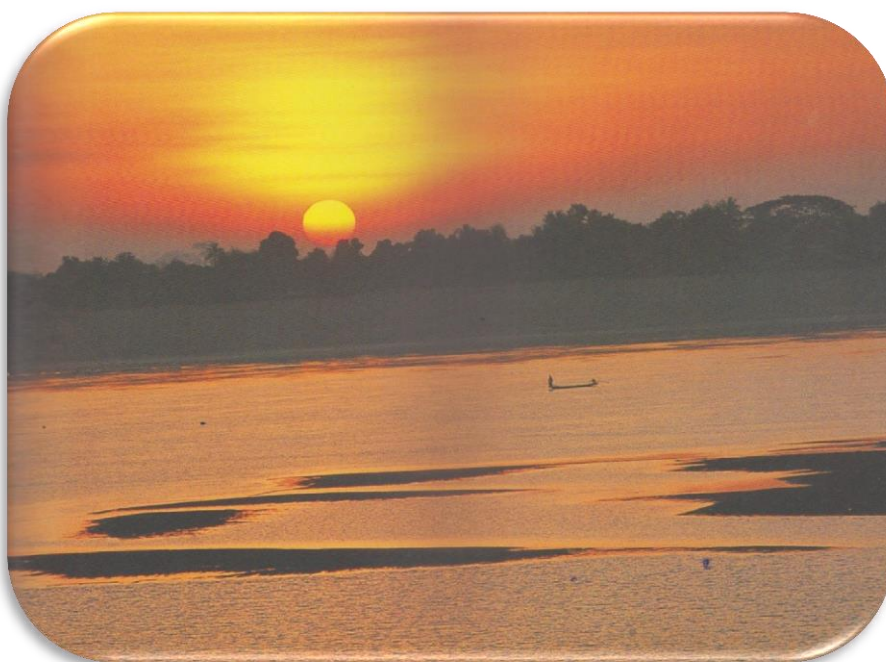
เกณฑ์การให้คะแนน (ภาพละ 5 คะแนน)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ (คะแนน)			
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ปรับปรุง (1 – 2)
1. ทักษะการปั้น รูป (5 คะแนน)	- มีทักษะการปั้น รูปได้ขนาด สัดส่วนที่ เหมาะสม ประณีตสวยงาม - จัดภาพได้อย่าง มีเอกภาพ มีจุดเด่นและความ สมดุลครบ 3 ประการ	- มีทักษะการปั้น รูปได้ขนาด สัดส่วนที่ เหมาะสม สวยงาม - จัดภาพได้อย่าง มีเอกภาพ มีจุดเด่นและความ สมดุลครบ 2 ใน 3 ประการ	- มีทักษะการปั้น รูปได้ขนาด สัดส่วนที่ค่อนข้าง เหมาะสมและ สวยงาม - จัดภาพได้อย่าง มีเอกภาพ มีจุดเด่นและความ สมดุลครบ 1 ใน 3 ประการ	- มีทักษะการปั้น รูปได้ขนาด สัดส่วนที่ไม่ค่อย เหมาะสมและขาด ความสวยงาม - จัดภาพได้ยังไม่ เป็นเอกภาพ ขาดจุดเด่นและ ความสมดุล
2. ความคิด จินตนาการและ การเขียนแสดง ความรู้สึกต่อ ผลงาน (5 คะแนน)	- รูปปั้นมีเรื่อง ราวและรูปแบบ ทางความคิด สร้างสรรค์ที่ แปลกใหม่ - ตั้งชื่อภาพ ได้เหมาะสม แปลกใหม่ ระบุ ความพอใจได้ สอดคล้อง มี เหตุผลที่ชัดเจน และน่าเชื่อถือ	- รูปปั้นมีเรื่อง ราวและรูปแบบ ทางความคิด สร้างสรรค์แต่ยัง ไม่แปลกใหม่ - ตั้งชื่อภาพได้ เหมาะสม ค่อนข้างแปลก ใหม่ได้ค่อนข้าง สอดคล้องและ ชัดเจน	- รูปปั้นมีเรื่อง ราวและรูปแบบ ทางความคิด สร้างสรรค์เป็น บางส่วน - ตั้งชื่อภาพ ได้เหมาะสม แต่ยัง ไม่แปลกใหม่ได้ ค่อนข้างสอดคล้อง	- รูปปั้นขาด เรื่องราวและ รูปแบบทั้งความ คิดสร้างสรรค์ - ตั้งชื่อภาพ ได้ยังไม่ค่อย เหมาะสม ระบุความพึง พอใจยังไม่ค่อย สอดคล้องและ ขาดความชัดเจน

การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สะท้อนชีวิตในชนบท

หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 แก่ปัญหาชีวิตลิจิตหนทางใหม่ เพื่อให้พ้นจากพิษภัยของสิ่งเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาในสังคมเมืองและชุมชนแออัดนั้น

สำหรับการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์สะท้อนชีวิตในสังคมชนบทนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิต แรงบันดาลใจ ความคิดและจินตนาการของผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญ ตัวอย่างที่น่าเสนอนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการได้สัมผัสกับความงดงาม และความรุ่มร่ามของธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม หรือปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง เป็นต้น

ภาพที่ 16 ทิวทัศน์ยามเช้าริมแม่น้ำโขงอันงดงาม
เป็นทั้งแม่แบบและแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างงานทัศนศิลป์
ที่มา : นิตยสาร อสท. สิงหาคม, 2557, น. 77

ภาพที่ 17 ชื่อภาพใสสะอาด ผลงานศิลปะสีน้ำของ มานิตย์ นิเวศน์ศิลป์
ที่บันทึกความงามของธรรมชาติ เพื่อสะท้อนชีวิตในชนบท
ที่มา : มานิตย์ นิเวศน์ศิลป์, 2548, น. 13

ภาพที่ 18 ชีวิตเกษตรกรสะท้อนวิถีชีวิตในชนบท โดยใช้สีโปสเตอร์
ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, น. 10

ภาพที่ 19 ความทุกข์จากภัยแล้ง เป็นภาพที่สะท้อนปัญหาจากความแห้งแล้งในชนบท
ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้เกิดความทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส
ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, น. 4

กิจกรรมที่ 2

เรื่อง ทักษะศิลปะสร้างสรรค์ วาดฝันในชนบท

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
2. แสดงความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

คำชี้แจง

ให้นักเรียนสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สะท้อนชีวิตในชนบท โดยนำเสนอเรื่องราวอย่างอิสระ ใช้สีและวัสดุอุปกรณ์ตามความถนัด เสร็จและเขียนคำบรรยายภาพ ตั้งชื่อภาพ และระบุความรู้สึกที่มีต่อผลงานได้ภาพ

ชื่อ – สกุล ชั้น เลขที่

คำบรรยายภาพ ชื่อภาพ

.....

ความรู้สึกที่มีต่อผลงาน

.....

.....

.....

☐ 😊 พอใจมาก ☐ 😊 พอใจ ☐ 😊 ไม่พอใจ

เพราะ

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน (ภาพละ 5 คะแนน)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ (คะแนน)			
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ปรับปรุง (1 – 2)
1. ทักษะการปั้น รูป (5 คะแนน)	- มีทักษะการปั้นรูปได้ขนาดสัดส่วนที่เหมาะสม - ประณีตสวยงาม - จัดภาพได้อย่างมีเอกภาพ มีจุดเด่นและความสมดุล - ครบ 3 ประการ	- มีทักษะการปั้นรูปได้ขนาดสัดส่วนที่เหมาะสม - สวยงาม - จัดภาพได้อย่างมีเอกภาพ มีจุดเด่นและความสมดุล - ครบ 2 ใน 3 ประการ	- มีทักษะการปั้นรูปได้ขนาดสัดส่วนที่ค่อนข้างเหมาะสมและสวยงาม - จัดภาพได้อย่างมีเอกภาพ มีจุดเด่นและความสมดุล - ครบ 1 ใน 3 ประการ	- มีทักษะการปั้นรูปได้ขนาดสัดส่วนที่ไม่ค่อยเหมาะสมและขาดความสวยงาม - จัดภาพได้ยังไม่เป็นเอกภาพ ขาดจุดเด่นและความสมดุล
2. ความคิด จินตนาการและ การเขียนแสดง ความรู้สึกต่อ ผลงาน (5 คะแนน)	- รูปปั้นมีเรื่องราวและรูปแบบทางความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ - ตั้งชื่อภาพได้เหมาะสม แปลกใหม่ ระบุความพอใจได้สอดคล้อง มีเหตุผลที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ	- รูปปั้นมีเรื่องราวและรูปแบบทางความคิดสร้างสรรค์แต่ยังไม่แปลกใหม่ - ตั้งชื่อภาพได้เหมาะสม ค่อนข้างแปลกใหม่ได้ ค่อนข้างสอดคล้องและชัดเจน	- รูปปั้นมีเรื่องราวและรูปแบบทางความคิดสร้างสรรค์เป็นบางส่วน - ตั้งชื่อภาพได้เหมาะสม แต่ยัง ไม่แปลกใหม่ได้ ค่อนข้างสอดคล้อง	- รูปปั้นขาดเรื่องราวและรูปแบบทั้งความคิดสร้างสรรค์ - ตั้งชื่อภาพได้ยังไม่ค่อยเหมาะสม ระบุความพึงพอใจยังไม่ค่อยสอดคล้องและขาดความชัดเจน

มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด

เล่มที่ 3 เรื่อง ทักษะศิลป์เพื่อศาสนาและวัฒนธรรม

ตัวชี้วัด

1. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น (ศ 1.2 ป.6/2)
2. ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของบุคคล (ศ 1.2 ป.6/3)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและลักษณะของศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ได้ (ความรู้)
2. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อศาสนาได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
4. แสดงความรู้สึกรื่นรมที่มีต่อผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

งานทัศนศิลป์คำจูนเกื้อหนุนศาสนา

ศาสนา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มนุษย์นำไปยึดถือปฏิบัติด้วยความเชื่อถือศรัทธา เพื่อนำทางชีวิตไปสู่ความเจริญ สันติสุข และมีความมั่นคง ปลอดภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์ ศาสนาในโลกนี้ที่สำคัญได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู เป็นต้น และในแต่ละศาสนาก็ยังมีนิกายต่าง ๆ ตามความเชื่อแตกแขนงสาขาไปอีกมากมาย แต่ทุกศาสนาและทุกนิกายล้วนสั่งสอนให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี ไม่ประพฤติดันเบียดเบียนหรือสร้างความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

ในเมื่อศาสนาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม เพื่อให้ศิลปะหรือความงามมีผลต่อจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ เป็นการคำจูนหรือเกื้อหนุนศาสนาให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

งานจิตรกรรมไทยในพระพุทธศาสนา

1. ลวดลายไทย เป็นลวดลายที่เขียนขึ้นเพื่อใช้สำหรับตกแต่งภาพในงานจิตรกรรมไทยหรือการวาดภาพพระบาติ และในงานประติมากรรมและสถาปัตยกรรม

ลวดลายไทยในสมัยแรก ๆ เช่น สมัยสุโขทัย สมัยอู่ทอง จะมีลักษณะเป็นลายใบไม้ ดอกไม้ ซึ่งประดิษฐ์มาจากธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากลวดลายในใบเสมาและลายปูนปั้นตามโบสถ์ วิหารทั่ว ๆ ไป และต่อมาลวดลายเหล่านี้ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ภาพที่ 20 หน้าบันวัดพระเมรุ พระนครศรีอยุธยา
ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 5

ในสมัยอยุธยาได้เริ่มประดิษฐ์ ลวดลายกระหนก ที่วิจิตรพิสดารมากขึ้น นอกจากนี้ก็ยังมีรูปพระนารายณ์ รูปเทวดาและรูปสัตว์หิมพานต์ เป็นต้น ซึ่งแบบอย่างการเขียนรูปและลวดลายแบบนี้มีมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ภาพที่ 21 ภาพลวดลายสมัยสุโขทัย
ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 5

ลวดลายไทยที่สำคัญและควรรู้จัก ได้แก่

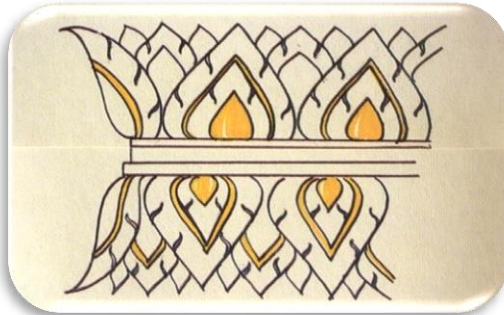
กระหนก คือ ภาพสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดอกบัว ดอก
พุดตาน ใบผักกูด ใบฝ้ายเทศ รวงข้าว และเปลวไฟ มาประดิษฐ์เป็นลวดลายกระหนก
ขึ้น เป็นกระหนกสามตัว กระหนกเปลว และกระหนกผักกูด เป็นต้น

ภาพที่ 22 ภาพลายกระหนก

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

ลายบัว ใช้สำหรับทำลายสร้างฐาน หัวเสา ขอบล่างของผนัง กลีบขนุน
ปรางค์ และยอดมณฑป

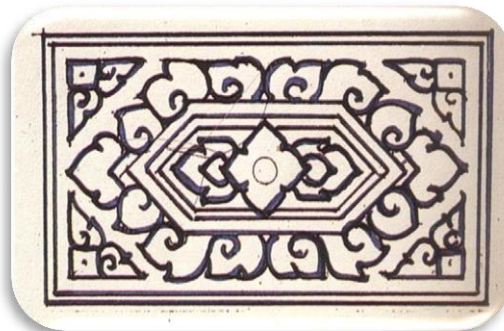
ภาพที่ 23 (ซ้าย) ลายบัวคว่ำบัวหงาย

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

(ขวา) ลายบัวคว่ำบัวหงาย

ที่มา : [http://www.thaifilm.com/forumDetail.
asp?topicID=5517&page=5&keyword=](http://www.thaifilm.com/forumDetail.asp?topicID=5517&page=5&keyword=)

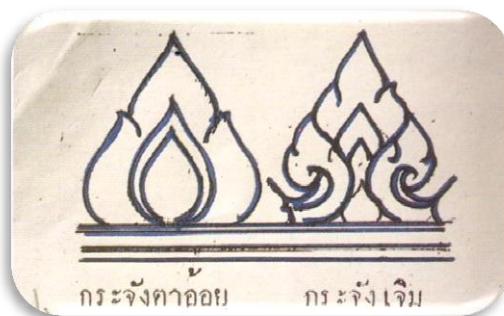
ลายลูกฟัก ใช้ทำลายพื้นหน้ากระดาน กรอบ ประติมากรรม หน้าต่าง

ภาพที่ 24 ลายลูกฟัก

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

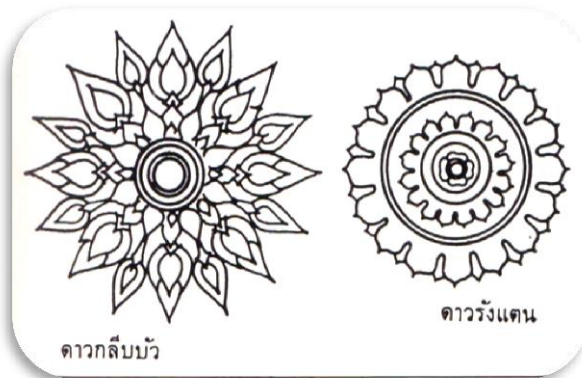
ลายกระเจี๊ยบ ใช้ทำลายห้อยบุษบก หน้าบัน ฐานพระพุทธรูป

ภาพที่ 25 ลายกระเจี๊ยบ

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

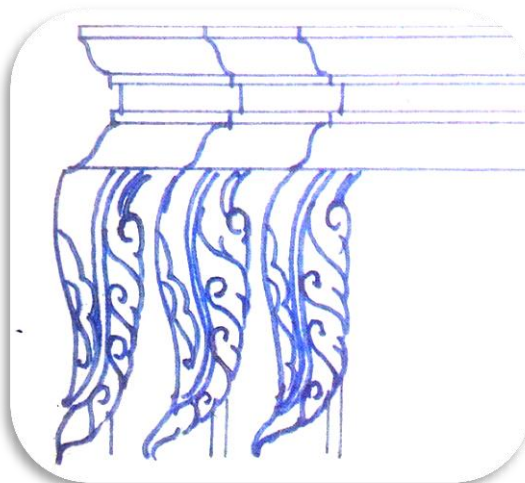
ลายดาว ใช้เขียนเพดานในวิหาร หรือพระที่นั่งต่าง ๆ

ภาพที่ 26 ลายดาว

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

ลายกาบ ใช้เป็นลายที่ฐานเชิงเสา หรือย่อมุมสิบสองของบุษบก เติง หรือโถ๊ะ เรียกว่า ลายสิงห์

ภาพที่ 27 ลายกาบ

ที่มา : ศิลปศึกษา เล่ม 6, น. 7

นอกจากลายที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็ยังมีลายที่ผูกขึ้น โดยรวมทั้งกระหนก คน และสัตว์ ฯลฯ เพื่อใช้ตกแต่งหน้าบัน บานประตู หน้าต่าง และเครื่องใช้ต่าง ๆ อีกด้วย

2. จิตรกรรม

เป็นศิลปกรรมที่มีมาแต่โบราณกาล เขียนไว้ตามผนังโบสถ์ วิหาร แต่ส่วนมากชำรุดเสียหายไปตามสภาพของโบสถ์ วิหารที่ชำรุดทรุดโทรม ทำให้จิตรกรรมฝาผนังมีเหลืออยู่น้อย เว้นแต่จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ จิตรกรรมไทยนอกจากเขียนไว้ตามฝาผนังแล้วก็เขียนไว้บนสิ่งต่าง ๆ เช่น เขียนไว้บนผ้าเรียกว่า พระบฏ เขียนไว้ตามสมุดข่อยเรียก สมุดไทย และเขียนไว้บนตู้พระธรรม เป็นต้น

จิตรกรรมไทยมี 3 ชนิด ได้แก่

2.1 จิตรกรรมลายเส้น เป็นภาพเส้นที่เขียน จีด หรือสลักเป็นช่องลึกลงบนกระดาน หิน ชนวน ศิลา โลหะ ลัมพุทธี เช่น ภาพลายเส้นบนรอยพระบาทลัมพุทธีจากวัดพระเสด็จ จังหวัดกำแพงเพชร ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ

2.2 จิตรกรรมสีเดียว เป็นภาพเขียนหรือลวดลายที่มีสีเดียว โดยมีพื้นเป็นสีดำหรือแดง ตัวรูปหรือลายเป็นสีทอง เรียกการเขียนแบบนี้ว่าลายรดน้ำ ลายรดน้ำนี้เป็นงานประณีตศิลป์อย่างหนึ่งของไทย ใช้เขียนตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของสถาปัตยกรรม ตกแต่งเครื่องเรือนและเครื่องใช้ให้สวยงาม การเขียนสีเดียวนี้นี้เรียกว่า เอกรงค์

2.3 จิตรกรรมหลายสี เรียกว่า พหุรงค์ เป็นจิตรกรรมที่พบเห็นตามฝาผนังของโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญทั่ว ๆ ไป

ภาพที่ 28 ภาพจิตรกรรมไทยหลายสี

ที่มา : <http://www.bloggang.com/data/khanong/picture/1157530262.jpg>

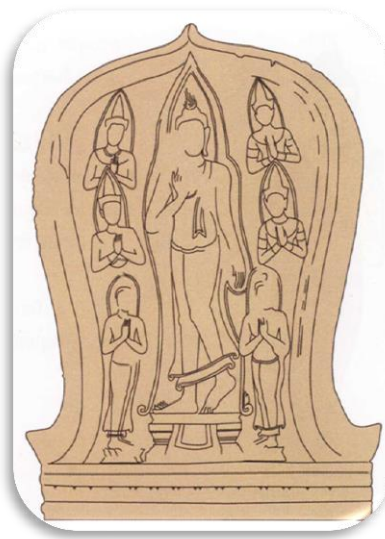
2. ประติมากรรมไทย

ประติมากรรมไทย หมายถึง ผลงานศิลปะที่แสดงออกโดยกรรมวิธี การปั้น การแกะสลัก การหล่อ หรือการประกอบเข้าเป็นรูปทรง 3 มิติ ซึ่งมีแบบอย่างเป็นของไทยโดยเฉพาะ วัสดุที่ใช้ในการสร้างมักจะเป็นดิน ปูน หิน อิฐ โลหะ ไม้ กระจัง เขาสัตว์ กระดูก ฯลฯ

ผลงานประติมากรรมไทย มีทั้งแบบ นูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว งานประติมากรรมนูนต่ำและนูนสูงมักทำเป็นลวดลายประกอบกับสถาปัตยกรรม เช่น ลวดลายปูนปั้น ลวดลายแกะสลักประดับตามอาคารบ้านเรือน โบสถ์ วิหาร พระราชวัง ฯลฯ นอกจากนี้ยังอาจเป็นลวดลายตกแต่งงานประติมากรรมแบบลอยตัวด้วย

ภาพที่ 29 พระพักตร์ของพระพุทธรูป สมัยสุโขทัย เป็นงานประติมากรรมแบบลอยตัว เป็นพระพุทธรูปที่มีความงามที่สุดของไทย
ที่มา : http://historythailandart.blogspot.com/2012_12_16_archive.html

ภาพที่ 30 ภาพลายเส้นแสดงรูปลักษณะของพระพุทธรูปสุโขทัยที่งดงาม
ที่มา : <http://www.laksanathai.com/book1/p460.aspx>

3. สถาปัตยกรรมไทย

หมายถึง งานออกแบบก่อสร้างบ้านเรือน และอาคารสถานที่ และศาสนสถานต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. สถาปัตยกรรมประเภทที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้านเรือน ตำหนัก และพระราชวัง

ภาพที่ 31 บ้านเรือนแบบไทยเป็นเรือนเครื่องสับ ที่มีโครงสร้างเป็นไม้จริงประกอบกัน โดยใช้เจาะเดือยไม่ใช่ตะปู สะดวกในการรื้อถอนเคลื่อนย้าย

ที่มา : http://www.thailaws.com/historythailand/thailand_tradition_house.htm

ภาพที่ 32 ภาพพระพุทธรูป ซึ่งเป็นงานประติมากรรมวัดสุวรรณดารารามราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ แม้พระพุทธรูปที่ชำรุดแล้วก็ยังเป็นที่เคารพบูชาจากพุทธศาสนิกชนไม่เสื่อมคลาย

ที่มา : <http://www.holidaythai.com/Thailand-Attractions-1165.htm>

2. สถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถาน

เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงต้องสร้างศาสนสถาน เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ ศาลา ฯลฯ เพื่อใช้ประกอบกิจทางศาสนา และ เคารพบูชา

ภาพที่ 33 วิหารหลวงพ่อโต ในวัดพนัญเชิง เป็นงานสถาปัตยกรรมไทยในสมัยอยุธยาตอนต้น
ที่มา : <http://www.dhammajak.net/forums/viewtopic.php?f=24&t=19280>

ตัวอย่างผลงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์เพื่อสะท้อนความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ และเรื่องราว อาจใช้เทคนิคการวาดภาพระบายสี หรืองานปั้น แกะสลัก ภาพปะติด สื่อผสม หรืองาน พิมพ์ภาพ โดยใช้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ชีวิต จากความคิดและจินตนาการอย่างอิสระ ซึ่งมีตัวอย่างผลงานดังนี้

ภาพที่ 34 ชื่อภาพ “พระพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์” ผลงานของ เด็กชาย พงษ์ไพโรจน์ เลิศสุดวิชัย
 เทคนิคปากกามีกดำ เป็นภาพวาดจินตนาการว่าพระพุทธเจ้าทรงเปิดโลกให้เห็น 3 โลก
 หรือไตรภูมิ คือ สวรรค์ มนุษย์ นรก ได้อย่างตื่นตาตื่นใจ
 ที่มา : http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/425/2425/images/Kids/Kid54/Kid50.jpg

ภาพที่ 35 ชื่อภาพ “ชีวิตกับความฝัน” ผลงานของ เด็กหญิง วิภาวี รัตมณี อายุ 7 ปี
 เทคนิคสีชอล์กกับสีไม้ ระดับอายุ 9 – 12 ปี รางวัลศิลปกรรมเหรียญทอง
 ที่มา : <http://xitgriuwmp.blogspot.com/2014/08/blog-post.html>

กิจกรรมที่ 3

เรื่อง ทักษะศิลป์ไทย เลื่อมใสศาสนา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อศาสนาได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
2. แสดงความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

คำชี้แจง

ให้นักเรียนใช้ประสบการณ์ชีวิต ความคิด จินตนาการและแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อศาสนา โดยการวาดภาพระบายสีลงในกระดาษวาดเขียนอย่างอิสระ เสร็จแล้วตั้งชื่อภาพ และแสดงความรู้สึกที่มีต่อผลงานด้วย

ชื่อภาพ

ความรู้สึกที่มีต่อผลงาน.....

.....

☐ 😊 พอใจมาก ☐ 😊 พอใจ ☐ 😊 ไม่พอใจ

เพราะ

เกณฑ์การให้คะแนน (ภาพละ 5 คะแนน)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ (คะแนน)			
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ปรับปรุง (1 – 2)
1. การวาดภาพ ระบายสี	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ชัดเจน มีขนาด สัดส่วนและความ คมชัด ประณีต สวยงาม	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ชัดเจน มีขนาด สัดส่วนและความ คมชัด ประณีต สวยงาม	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ค่อนข้างชัดเจน มีขนาดสัดส่วน และความคมชัด ประณีต สวยงาม	- วาดภาพ แสดงรูป และพื้นได้ไม่ค่อย ชัดเจน มีขนาด สัดส่วนและความ คมชัด ยังขาดความ ประณีต
2. การสร้าง สรรค์เรื่องราว และแสดงความ รู้สึกที่มีต่อผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้าง สรรค์ที่แปลกใหม่ สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธาที่มี ต่อศาสนา และ แสดงความรู้สึก ได้สอดคล้องกับ ผลงาน ใช้ภาษา สื่อสารได้เข้าใจ ด้วย สะท้อน ความภาคภูมิใจใน ผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ที่ค่อนข้างแปลก ใหม่ สะท้อน ความเชื่อ ความ ศรัทธาที่มีต่อ ศาสนา และแสดง ความรู้สึกได้ สอดคล้องกับ ผลงาน สะท้อน ความภาคภูมิใจ ในผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ได้น้อย หรือไม่มี ความแปลกใหม่ สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อ ศาสนา และแสดง ความรู้สึกได้ สอดคล้อง	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ ไม่ได้นำเสนอ ความคิดสร้างสรรค์ ใดๆ สะท้อน ความเชื่อ ความ ศรัทธาที่มีต่อ ศาสนาได้น้อย หรือไม่ได้เลย และแสดงความ รู้สึกได้ไม่ค่อย สอดคล้องกับ ผลงาน

ทัศนศิลป์น้อมนำ วัฒนธรรมยั่งยืน

ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

คำว่า วัฒนธรรม มีผู้นิยามความหมายไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงความหมายตามที่พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้กำหนดไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

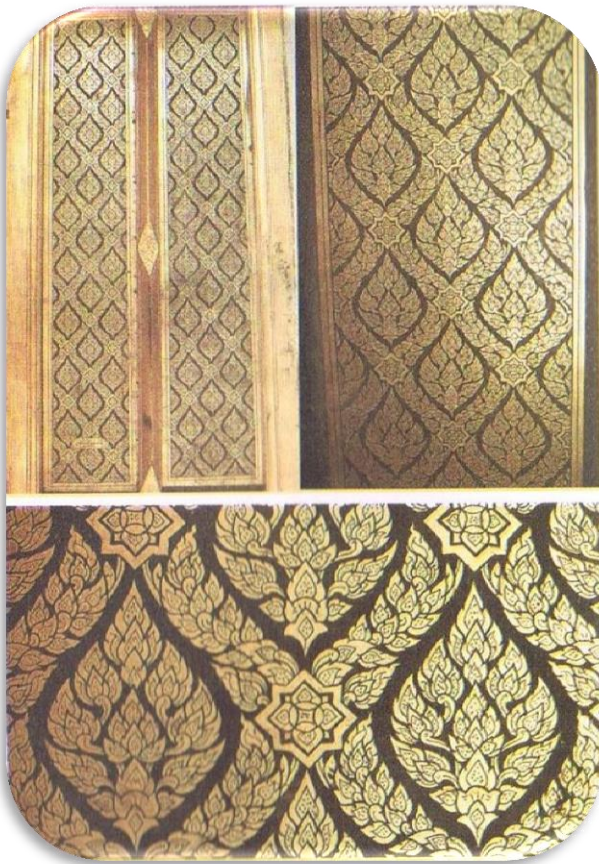
จากความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์และสังคมเจริญขึ้น รวมทั้งช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการต่าง ๆ ได้ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้

3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับเสริมสร้างความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน
2. วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติดของสมาชิกของสังคม
3. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติหรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมในงานทัศนศิลป์ไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามในงานทัศนศิลป์ไทย เป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในงานทัศนศิลป์ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา คติความเชื่อ และเทคนิควิธีการ จนส่งผลให้งานทัศนศิลป์ไทย มีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และมีการอนุรักษ์สืบทอดจวบจนถึงปัจจุบันนี้

ภาพที่ 36 ภาพปิดทองรดน้ำ บานประตู
พระอุโบสถวัดสุวรรณาราม
กรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็น
ถึงวัฒนธรรมการปิดทองรดน้ำ
ประดับตกแต่งงานสถาปัตยกรรม
ไทยที่งดงามยิ่ง

ที่มา : จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, 2542,
น. 106

ประเภทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรม

งานทัศนศิลป์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ

1. งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ได้แก่ สิ่งก่อสร้างและงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น อาคาร บ้านเรือน รูปปั้น ถ้วยชาม ภาพแกะสลัก เป็นต้น

ภาพที่ 37 พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล ที่บริเวณ พุทธอุทยานเขากง จังหวัดนราธิวาส เป็นรูปปั้นทางวัตถุ แต่ก็มีผลต่อจิตใจของผู้ที่ไปสักการบูชา

ที่มา : คณะกรรมการโครงการสารานุกรม สำหรับเยาวชน เล่มที่ 8, 2550, น. 81

ภาพที่ 38 เครื่องถมไทย ช่างกำลังแกะสลักลายลงบนผิวโลหะให้เป็นร่องก่อนลงยาถม เป็นงานทัศนศิลป์ที่ทางวัตถุสะท้อนวัฒนธรรมและมีความประณีต ซึ่งมีผลต่อจิตใจเช่นเดียวกัน

ที่มา : คณะกรรมการโครงการสารานุกรม สำหรับเยาวชน เล่มที่ 11, 2551, น. 9

2. งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนในวัฒนธรรม

ไม่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ได้แก่ คุณความดี ความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ความกตัญญู ความมีระเบียบวินัย มารยาทที่ดีงาม เป็นต้น ซึ่งสามารถถ่ายทอดอยู่ในงานทัศนศิลป์ เช่น ภาพวาด งานประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง และหัตถกรรมประกอบพิธีกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ภาพที่ 39 ภาพวาดทัศนศิลป์ ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านจิตใจของไทย
คือการที่ผู้น้อยขอมเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2548, น. 44

ภาพที่ 40 ขบวนแห่ผีตาโขน
ที่มา : <http://thaispa.ca/wp-content/uploads/2013/07/phi-ta-kon.jpg>

ภาพที่ 41 ภาพการละเล่นผีตาโขนของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจเกี่ยวกับความเชื่อและความศรัทธาในวิญญาณ
ของบรรพบุรุษ หลังงานนมัสการพระธาตุศรีสองรักแล้ว
ที่มา : <http://www.painaidii.com/diary/diary-detail/000050/lang/th/>

สรุป จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมทางด้านจิตใจมีความสัมพันธ์กันจนแทบจะแยกไม่ออก การสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางด้านวัตถุที่สัมผัสจับต้องได้ ย่อมต้องมีความประณีตงดงามและเกิดจากจิตใจที่เลื่อมใสศรัทธา จึงจะสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ได้อย่างมีคุณค่า ส่วนวัฒนธรรมทางด้านจิตใจแม้มองไม่เห็น ไม่สามารถสัมผัสจับต้องได้แต่แฝงอยู่ในชีวิตจิตใจ และพิธีกรรมต่างๆ ของคนไทย ก็สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมให้เห็นได้ เช่น วัฒนธรรมการไหว้เป็นต้น สามารถใช้ทักษะทางทัศนศิลป์ช่วยประดิษฐ์สร้างสรรค์ได้ และสามารถบันทึกไว้ในงานทัศนศิลป์ได้อีกด้วย

กิจกรรมที่ 4

เรื่อง ถ่ายทอดวัฒนธรรม เลิศล้ำทัศนศิลป์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
2. แสดงความรู้สึกรื่นรมที่มีต่อผลงานของตนเอง และผู้อื่นได้ (คุณลักษณะ)

คำชี้แจง

ให้นักเรียนใช้ประสบการณ์ชีวิต ความคิด จินตนาการและแรงบันดาลใจ
สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สะท้อนความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อวัฒนธรรม ทั้งทาง
ด้านวัตถุและหรือทางด้านจิตใจ โดยการวาดภาพระบายสีลงในกระดาษวาดเขียนอย่าง
อิสระ เสร็จแล้วตั้งชื่อภาพ และแสดงความรู้สึกรื่นรมที่มีต่อผลงานด้วย

ชื่อภาพ

ความรู้สึกรื่นรมที่มีต่อผลงาน.....

.....

☐ 😊 พอใจมาก ☐ 😊 พอใจ ☐ 😊 ไม่พอใจ

เพราะ

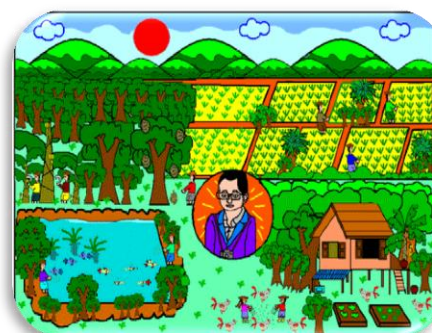
เกณฑ์การให้คะแนน (ภาพละ 5 คะแนน)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ (คะแนน)			
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ปรับปรุง (1 – 2)
1. การวาดภาพ ระบายสี	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ชัดเจน มีขนาด สัดส่วนและความ คมชัด ประณีต สวยงาม	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ชัดเจน มีขนาด สัดส่วนและความ คมชัด ไม่ค่อย ประณีต	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ ค่อนข้างชัดเจน มีขนาดไม่เท่ากัน ไม่ค่อยประณีต	- วาดภาพ แสดง รูปและพื้นได้ไม่ ค่อยชัดเจน ขนาด ไม่เท่ากันเลย ผลงานไม่สอดคล้อง กับภาพเลย
2. การสร้าง สรรค์เรื่องราว และแสดงความ รู้สึกที่มีต่อผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้าง สรรค์ที่แปลกใหม่ สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธาที่มี ต่อวัฒนธรรม และแสดง ความรู้สึกได้ สอดคล้องกับ ผลงาน ใช้ภาษา สื่อสารได้เข้าใจ ด้วย สะท้อน ความภาคภูมิใจใน ผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ที่ค่อนข้างแปลก ใหม่ สะท้อน ความเชื่อ ความ ศรัทธาที่มีต่อ วัฒนธรรม และ แสดงความรู้สึก ได้สอดคล้องกับ ผลงาน สะท้อน ความภาคภูมิใจ ในผลงาน	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ได้น้อย หรือไม่มี ความแปลกใหม่ สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อ วัฒนธรรม และ แสดงความรู้สึกได้ สอดคล้อง	- มีเรื่องราวและ เนื้อหาสาระที่ ไม่ได้นำเสนอ ความคิดสร้างสรรค์ ใด ๆ สะท้อน ความเชื่อ ความ ศรัทธาที่มีต่อ วัฒนธรรมได้น้อย หรือไม่ได้เลย และแสดงความ รู้สึกได้ไม่ค่อย สอดคล้องกับ ผลงาน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

คำชี้แจง จงกาเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ความจริงของชีวิตคืออะไร
 - ก. เมื่อเกิดมาแล้วย่อมเจริญเติบโต
 - ข. การเกิด การดำรงอยู่ และการดับไป
 - ค. ชีวิตย่อมมีความเจริญงอกงาม และมีลมหายใจ
 - ง. ชีวิตทุกชีวิตย่อมต้องต่อสู้ดิ้นรน และเอาตัวรอดเสมอ
2. คำว่า “ศิลปะยาว แต่ชีวิตสั้น” หมายความว่าอย่างไร
 - ก. ชีวิตของมนุษย์ต้องเสี่ยงภัย แต่ศิลปะไม่ต้องเสี่ยงอะไร
 - ข. จำนวนมนุษย์ในโลกนี้จะน้อยลง คงเหลือแต่ผลงานศิลปะ
 - ค. ชีวิตย่อมมีวันดับสูญ แต่ศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ดำรงอยู่ตลอดไป
 - ง. เมื่อนำผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างมาวางเรียงต่อกัน จะมีความยาวมากกว่าจำนวนศิลปินที่นอนเรียงกัน
3. ประหยัด พงษ์ดำ ศิลปินแห่งชาติมีผลงานโดดเด่นในข้อใด
 - ก. สื่อผสม
 - ข. ภาพพิมพ์
 - ค. จิตรกรรม
 - ง. ประติมากรรม
4. ภาพวาดด้านขวามือนี้อสื่อความหมายตรงกับข้อใดมากที่สุด
 - ก. ฝันถึงอนาคต
 - ข. คำสัญญาของแม่
 - ค. ความเท่าเทียมกัน
 - ง. เศรษฐกิจพอเพียง

5. คำว่า “พระบฏ” เป็นงานจิตรกรรมไทยที่มีลักษณะตามข้อใด
 - ก. จิตรกรรมฝาผนัง
 - ข. จิตรกรรมเขียนบนผ้า
 - ค. จิตรกรรมในสมุดข่อย
 - ง. จิตรกรรมบนตู้พระธรรม
6. ลวดลายกระหนก สร้างสรรค์มาจากข้อใด
 - ก. ดอกไม้
 - ข. เปลวไฟ
 - ค. พืชต่าง ๆ
 - ง. ธรรมชาติ
7. ลายลูกปัก นิยมใช้ประดับตกแต่งในข้อใด
 - ก. หัวเสา
 - ข. หน้าบัน
 - ค. ยอดมณฑป
 - ง. กรอบประตูหน้าต่าง
8. ข้อใดระบุลักษณะของเรือนไทยเป็น “เรือนเครื่องสับ” ได้ถูกต้อง
 - ก. เรือนที่ทำด้วยไม้จริง ตอกตะปูอย่างประณีต
 - ข. เรือนที่ทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะสับหว่างลวดลายให้พอดี
 - ค. เรือนที่ทำด้วยไม้ไผ่ผสมกับไม้จริง โดยสลับกันเพื่อเป็นลวดลายที่สวยงาม
 - ง. เรือนที่ทำด้วยไม้จริงใช้เจาะเดือยเพื่อประโยชน์ในการเคลื่อนย้ายไปปลูกที่อื่น
9. การไหว้แบบไทยเป็นวัฒนธรรมแบบใด
 - ก. ทางจิตใจทุกภาพ
 - ข. ทางวัตถุภาคกลาง
 - ค. ทางวัตถุภาคเหนือ
 - ง. ทางจิตใจภาคเหนือ

10. สิ่งใดเชื่อมโยงวัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจให้เข้ากันได้ดี
- ก. งานทัศนศิลป์
 - ข. งานจิตรกรรม
 - ค. งานประติมากรรม
 - ง. งานสถาปัตยกรรม

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

1. ข
2. ก
3. ข
4. ง
5. ข
6. ง
7. ง
8. ง
9. ก
10. ก

บรรณานุกรม

- จิรพันธ์ สมประสงค์. (2546). ศิลปะ ป.6. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- มัย ตะติยะ. (2547). สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- รัตนลักษณ์ ปัญจวุฒิพันธ์. (2549). ดอกไม้ปั้นแต่ง. กรุงเทพฯ : เพชรประกาย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2546). คู่มือจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ : ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- _____. (2546). ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.). (2550). ชุดกิจกรรมพัฒนาการคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุชาติ เถาทอง และคณะ. (2546). ศิลปะทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- อภิรัตน์ โสพศ. (2549). ศิลปะประดิษฐ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.